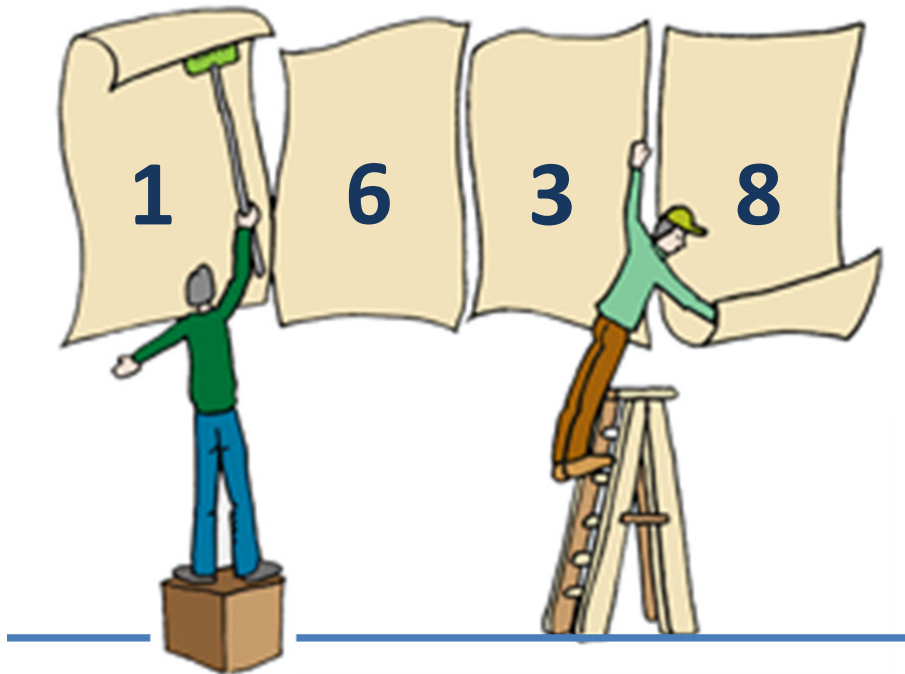

Året Var

Året Var DHF:s FÖRTECKNING ÖVER ÅRTAL I DALARÖS HISTORIA har tagits fram med hjälp av uppgifter tagna ur litteratur som berör Dalarö, sökning via Internet och med hjälp av boende på Dalarö.

**Detta är en fördjupning
av händelsen år**

Se nästkommande sidor

1638.

Den första krögaren, Johan Erichsson, får rätten att öppna krog på Dalarö, privilegiebrev utfärdas den 9 april 1638.

Den första gästgiveristadgan tillkom 1636, men redan 1561 utfärdades en stadga för tavernor, med skyldighet att hålla skjutshästar samt förråd av mat, dryck och höfoder för resande.

År 1649 utfärdades en ny gästgiveristadga där gästgiveri, skjutshållning och väghållning knöts samman i ett kommunikationssystem med gästgivaren som ansvarig.

Vägunderhållet för skjutsvägar, som tidigare bönderna längs vägen ansvarat för, lades nu över på gästgivaren.

Skjutsningen utfördes av inhyrda hästar från bönderna som fick släppa till hästar när resande beställde skjuts.

Detta kunde upplevas som närmast en katastrof, att mitt under skörden tvingas avvara ett antal hästar och drängar.

Det ålog gästgivaren att hålla hästar, åkdon och seldon i gott skick och detta kontrollerades av länsman.

Enligt gästgiveristadgan var det markägaren som skulle uppföra gästgivaregården och för det fick han skattelättnader.

Gästgivaregården arrenderades ut av markägaren till den gästgivare som utsetts av kungen.

Gästgivaregården styrdes i allt väsentligt som ett stort bondehushåll med pigor och drängar och med gästgivaren som den självklara husbonden.

Som verksamhetsstöd fick gästgivaren ensamrätt till utskänkning av öl, vin och brännvin på orten.

Vidare slapp gästgivaren och upp till sex drängar utskrivning till krigstjänst.

Gästgivaren ansvarade för att gästgivaregården var väl underhållen, att rummen inte var dragiga att maten inte var skämd och att hygien var god.

Sovkammare för finare folk och sovsalar för vanligt folk skulle finnas och de skulle hållas varma även om inga resande för tillfället fanns.

Det var vägmästaren som kontrollerade om gästgivaregårdarna uppfyllde reglerna enligt gästgiveristadgan.

Det var stor skillnad på gästgiverier och krogar på den tiden.

Gästgivaregårdar var endast de med kungliga privilegier.

Krogarna betraktades av myndigheterna med misstro och där förekom ofta prostitution.

Gästgiverierna och gästgivarna hade högt anseende och hölls under armarna av stat och kyrka.

När den Stora Sjtullen förlades till Dalarö 1636 blev Dalarö en mycket betydelsefull ort.

Här skulle skeppslaster tullklareras och här skulle förnödenheter inskaffas och lots tas ombord.

Dalarö var också en viktig kommunikationspunkt för resande.

Till eller från Dalarö var relativt lätt att segla, men sträckan Dalarö - Stockholm var svårseglad och starkt beroende på vindriktning och kunde ta lång tid.

Det snabbaste sättet att ta sig till och från Stockholm var med häst och vagn längs Dalarövägen, som kom att bli en viktig transportled.

Då matställe och övernattningsplatser saknades på Dalarö, bestämde staten att ett gästgiveri skulle uppföras på orten.

Enligt gästgiveristadgan var det markägaren som svarade för uppförandet och för det fick han skattelättnader.

Den som ägde all mark på Dalarö var Gabriel Oxenstierna, Tyresö gods och det var han som lät bygga Dalarö Gästgivaregård.

Anläggningen upphöjdes till Gästgivaregård den 9 april 1638 genom ett kungligt privilegiebrev, undertecknat av drottning Kristina.

Det var också drottning Kristina som utsåg den första gästgivaren Johan Erichsson.

Ett arrendeavtal upprättades mellan ägaren Gabriel Oxenstierna, Tyresö gods och Johan Erichsson, som reglerade hur verksamheten skulle bedrivas för att uppfylla bestämmelserna i gästgiveristadgan.

I arrendet ingick förutom gästgivaregården med alla dess byggnader gårdarna Kohlbotten, Wadh och en frälsegård i Sandemars by.

Troligen var resandet så begränsat att gästgivaren var tvungen att samtidigt ha jordbruk att försörja sig på.

Någon karta finns inte som visar hur den ursprungliga gästgivaregården såg ut.

Det som finns är en förteckning över byggnaderna, som grevinnan på Tyresö gods inlämnade till Tinget, efter att ryssarna 1719 bränt ner Dalarö Gästgivaregård.

Den första kartan med gästgivaregården inritad är Lifmans karta från 1796, där byggnaderna har markerats.

De byggnader som saknas på Lifmans karta är brygghuset och brännhuset.

Öl och brännvin levererades nu från bränneriet på Smådalarö gård och behövde ej egenproduceras.

Vin till gästerna importerades och förvarades i tunnor.

Då gästgivaregårdens hus troligen återuppbyggdes på de grunder som fanns kvar efter rysshärjningarna så ger Lifmans karta en bra bild av hur gästgivaregården såg ut före rysshärjningen.

Gästgivaregården med sina många hus låg nedanför nuvarande kyrkan på båda sidor om landsvägen som ledde ner till bryggan där fartygens landstigningsbåtar kunde lägga till.

Alldeles nära vattnet vid nuvarande Hotellbryggan låg gästgiveriet med krog.

Här kunde de resande besöka krogen och bli serverade mat och dryck vid bänkar och bord.

Den låg i gästgiveriets undervåning av sten och hade fönster och en spis där de resande kunde värma sig efter en kall och besvärlig resa.

På undervåningen fanns också tre källarförråd.

Övervåningen hade en förstuga och innanför ett stort kök och två salar och fyra kamrar för övernattning, alla med fönster och spisar.

Högst upp fanns vinden med dubbla brädtak, där pigor och drängar hade sina sovplatser.

Matlagningen skedde i gryta över öppen eld så det var huvudsakligen kokt mat som serverades.

När gästerna anlant dukades några fat med sill och kallrökt fram för att göra de första suparna sällskap.

Redan på den tiden kände man vådan av att dricka på fastande mage.

Den som efterträdde Johan Erichsson var sjökapten Petter von der Heide och det var under hans tid som gästgivare värdshusbyggnaden tillkom.

Byggnaden var ett envåningshus på hög stenmur.

En stor trappa ledde upp till en förstuga med gästgivarens kontor.

Innanför förstugan låg gästgivarens bostad med kök och spis, en stor sovsal och fem sovkamrar, alla med fönster och spisar för uppvärmning.

Vid infarten låg en stor vaktstuga med spis och fönster på ena sidan av landsvägen och på andra sidan ett stall med tolv spiltor och med hövind.

I anslutning till stallet fanns en hästhage och ett vagnslider för åkdon.

På gården fanns också fähus för får, svin och höns, som behövdes för att undfägra gästerna med mat.

Till gården hörde också en spannmålsbod (loge) i två plan där säd förvarades och en kryddtäppa.

Se Lifmans karta nedan.

